HISTORIALE

ende ware

Beschrijvinge vande reyse des Admiraels Cornelis Matelief de Jonghe/ naer de Oost-Indien/ wtghetrocken in Mayo 1605. Mitsgaders de belegheringhe voor Malacca, als oock den slach ter Zee teghen de Portugijsche armade/ ende andere discoursen.

Tot Rotterdam,

By Jan Jansz. Anno 1608.

Tot den Leser.

EErw. Leser/ alzoo meest alle menschen van natueren gheneghen zijn om te weten / niet alleenlijc tghene by ofte ontrent hunne persoonen gebeurt/ maer ooc ende principalijc dat in verre ende vreemde Landen ghescheidt/ zoo heb ic (v. l. ten besten) van goede bekende afghevoordert zekere schriften / ghekomen wt d'Oost-Indien / ende aldaer inde Vlote vande H. Bewinthebbers gheschreven/ ende tprincipael inhouden der zelver/ als volcht/ in Drucke wtgheghegheven. Waer in uwe Eerw. zullen moghen zien de kloecmoedichept ende vrome daden des Admiraels ende syne bystanders/ teghen hunne ende onse Vyanden / welckers ambitie ende begheerlijcheden van te domineren over de gheheele weerelt onverzadelijc is : Derhalven zijn wy schuldich met een oprecht ghemoet den oppersten Regent te bidden / den hoochmoet onser Vyanden te vernederen/ ende d'onse over al by te staen ende behouden reyse te verleenen. Vaert wel.

I. I.

Lzoo wy te laet opt jaer wt het Vaderlandt zeylden / is onse reyse zeer lang ghevallen / ghelijc ic v. l. E. in Januario laetst leden wt het Eylandt Mauritio hebbe geschreven met d'Admirael Steven vander Haghen, alwaer ic myn Sloepen hebbe opgezet / ende den 27 dito vertrocktn / met vreese van alle de droochten te passeren / zoo hebbe ic alle de Jachten altijt voor doen zeylen / ende des nachts t'vyer doen voeren / en liepen zoo over de droochten Nazare, over den Noorthoec Haya de Malsa, over Perodes Banhos, quamen tegen Chagros aen / konden daer niet by Noorden komen / moesten bezuyden loopen / zonder dat wy grondt hebben ghevonden / maer veel ravelinghen van stroomen / van daer tusschen Pulo Maluco en de Maldives door zonder lant te zien / tot den 22 Martij / dat wy tlandt van Sumatra den hoec van Achin zaghen / konden dien niet krijghen.

Den 28 dito raecten by de Nicobares, daer wy water haelden / ende coques noten / oock eenighe hoenders / doch weynich: De Inwoonders gaen heel naect / ic meende daer wat amber te krijghen / had ic daer wat ghebleven / zoude wel voor een paer blancken hebben ghekreghen.

Hier heeftet volc met de wapenen aent landt gheweest / ende een monsteringe ghedaen / ende noch eenich hout-werc (dat my ghebrac) ghereet gemaect / want Mauritius hadde op voor elc Schip duysent pallissaden ghemaect van vijf voet / vier haspels ofte Vriessche ruyters / een deel plancken tot beddingen voor tgheschut / met syn balcken daer onder / elc een rolwaghen ende een boc om tgheschut mede wt te zetten / van de affuyten ende weder op.

Alzoo tvolc nu voortaen moeste weten waerse ghinghen / want daer begonste al eenige murmuratie van te komen / datser niet op aengenomen en waren om te lande te vechten / twelc oock van zommighe Hoofden / ja Schippers (die ic om der eerbaerheyts wille verswijghe) wiert ghevoert / plat wt zegghende datse tvolc daer op niet en hadden aenghenomen / hebbe tvolc aenghesproken / ende hun voorghehouden den last vande Bewinthebberen / door bevel vande Heeren Staten de stadt van Malacca te veroveren / en hun vertoont de eere ende profijt dat sy daer by zouden hebben / oock het kleyn perijckel datter was; want ic en zoudese nerghens niet zenden / oft zoude zelve mede gaen: Ic beloofde hun oock / indiense de Stadt stormender hant kreghen / dezelve ten roof te gheven / oft zoose gherantsoeneert wiert / tzelve hun alles te geven / zonder yet tot profijt vande Heeren ende Bewinthebberen te nemen / alleen een weynich tot fortificatie vande Stadt. Waer door sy allegader wel ghemoet wierden / ende riepen datse de Stadt wilden helpen winnen / ende zijn alzoo straetwaerts inghekomen. Ende den laetsten April voor Mallaca ghekomen op een half mijle na / zonder datter op de gheheele reyse meer als twee mannen ghestorven zijn.

Zoo haest wy voor Malacca quamen / hebben vier Schepen die daer laghen / ende een daer van dat na China zoude varen / doen verbranden / doch alzoo myn ordre niet en wiert ghevolcht / ende tvolc aent drincken raecte / hebbe heteene doen springhen /

 ende

ende zijn daer dry mannen ghebleven/ ende vijfthien ghequetst/ hoewel ic anders niet bevolen en hadde als te branden/ ende gheen goet daer wt te nemen.

Des anderen daechs hebben wy raedt gehouden om te landen/ (want d'ordre hoemen landen ende wat elc doen zoude was te voren over langhe ghemaect) eenighe wouden terstont landen/ andere zeyden dattet gheen raedt was te landen in een lande dat wy niet en kenden / noch en wisten hun stercten / noch hoe sterc die van binnen waren. Maer men moeste den Koninc van Ihor verwachten/ die wy meenden binnen acht ofte tien daghen by ons zoude wesen/ want wy zagen dattet bosch zoo naer by de strant stondt/ dat al tot voordeel van ons Vyanden ende syne Negros was/ die ons daer wt naer hunnen wil konden beschadigen / ende wy in Vyanden landen hun niet en konden naer loopen/ ende datmen om acht dagen tijts de Vlote niet in perijckel behoorde te stellen/ eñ als den Koninc van Ihor twee ofte dry duysent man brachte zouden wy ropalijc landen / ende onsen Vyandt eenen schric aen doen: Doch myn stemme gaf ic ghene die terstont wilden landen / dan de meeste stemmen hebbent afgheraden/ zoo dat wy wachteden tot den 18 Mey/ doen hebben wy ghelandt met den Koninc van Ihor, die ontrent 3000 man mocht hebben: Wy verloren gheen volc/ want de Portugijsen ontrent 200 ofte 300 die op strant quamen/ hielden gheen stede/ liepen terstont naer de Voorstadt / diese defendeerden tot den middernacht toe / doen stakense die aen brant/ ende braken de brugghe achter hun af/ ende liepen inde Stadt.

Voorts wat ic tot den 18 Augusti voor de Stadt gedaen hebbe/ de weynige hulpe vande Ihoriten, disordren ende muyteryen van tvolc / de sterckhept vander Stadt / de wtvallen van die vander Stadt (doch altijt met eeren ingheddreven) staet in myn Journael aende Bewinthebberen ghezonden.

Daer na doen wy meenden te vertrecken / alzoo de Portugijssche armade al by Capo Rachado was / dat is twaelf mijlen van Malacca, wilden ons die van Malacca in myn achtertocht slaen/ alle die van Malleyen ende andere waren tscheep/ behalven 120 ofte 130 mannen: Den Vyandt quam met al syn volc dat hy missen konde/ dreften hem lustich te rugghe / met verlies van vijftich dooden die op de plaetse bleven/ ende vande onse maer een man ghequetst.

Ic was twee nachten bezich met tgheschut te schepen / het was doot stroom/ zoo dat het water niet en konde tot den strant komen/ maer valt wel een musquet-schoot drooch van slijc / zoo dat ic qualijc tgheschut konde tscheep krijghen: doch Godt de Heere verzacht / ende raecten den 16 allegader tscheep / zonder yet aen landt te laten. Ic en hadde niet veel min dan 300 siecken ende ghequetste/ doch ben den Vyandt den 17 Augusti onder d'ooghen ghetrocken/ die wy des avonts vernamen/ veertien Galioenen/ vier Galeyen/ ende ontrent vijfthien ofte zesthien Fusten ofte Fregatten: twee van des Vyandts Galioenen quamen eenen dach ofte twee daer na by de Vlote/ hebber dien avont tegen gheschoten ende hun zeer vervolcht/ want sy liepen al half wint af met kleyne zeylen. Inder nacht maectense meer zeyls/ ende wy vervolchdense/ al om den Noort loopende/ doende dien dach vervolch.

Ic ghinc dien nacht wat slapen/ want ic en hadde in dry daghen noch in dry nachten niet gherust/ met tgheschut ende anders te schepen/ mits dien quam myn Schipper Dieric Mol by my / ende zeyde my dat den Vyandt ons ontliep / ende vraechde oft wy niet meer zeyls zouden maken? Daer op ic zeyde: Ja/ ende dat wy hun altijt int ghezicht moesten houden/ zoo maecten wy meer zeyls. Een wijle daer na quam den zelven Schipper/ ende zeyde dat den Vyandt gheanckert lach: Daer op ic zeyde dat wy oock terstont zouden anckeren/ ende boven windt van hun blijven: het scheen dat den Vyandt zoo wel als wy zeylden. Terstont anckerden alle onse Schepen te

loefwaert

loefwaert vanden Vyandt een kartouwe ſcheuts : des moꝛghens vooꝛ den daghe hebbe een ſcheut doen ſchieten om tzeyl te gaen / want den Vyandt was Nooꝛdelijcker / ende den Vyandt hadde den loef van ons. Terſtont ſchoot den Vyandt oock. Het Schip Naſſau was langhe bezich om ſyn ancker te winden/ende ic en konde hem niet toeroepen dat hyt kerven zoude/zoo datter een Poꝛtugijs hem aen booꝛt raecte; twelc ic ziende/wilde Naſſau niet inden noot laten/maer lieper na toe/ende zoude den Poꝛtugijs weder aen booꝛt geleyt hebben/ dan twiert ſtil/ ende ic raecte t Schip van Symon Mau aen booꝛt / zonder dat wy van malkanderen konden raken. Terſtont ſmeet den Admirael vander Zee Aliora de Carvaille , Symon Mau aen booꝛt / eñ Henrico de Loroinge quam my aent ſtierbooꝛt/weſende twee vande grootſte Galioenen; daer na Duarte de Guerra quam my vooꝛ den bouch/ende ſchoten zoo wat wy mochten ; het volc van Duarte de Guerra raecte meeſt om den hals/eñ hy zelve oock. Aliora de Carvailla vloot wt ſyn Schip / ende woꝛde van myn volc doot gheſlaghen. Don Henrico kreech meer dan hondert ſcheuten dooꝛ ſyn Schip.

Daer na quam Claes Gherritſz Schipper van Mauritius,eñ leyde Duarte de Guerra aen booꝛt / ende ſchoot den bꝛant daer in / zoo dat wy oock ons blinde aen bꝛant kreghen / ende d'andere Poꝛtugijſſche Schepen meenden ons oock aen booꝛt te legghen/ dan dooꝛ den bꝛant en doꝛſten ſy niet : Ic liet een ancker vallen/ die van tvolc wierde afgehouwen/doch ſy zeggen zulcx dooꝛ den bꝛant quam. Daer na raecte Mauritius vanden hoop/ ende Symon Mau Middelburgher dꝛeef met het Schip van Duarta de Guerra ende Aliora de Carvailla van ons/ doch tvolc was meeſt doot / hoewel ic ghenoech riep datſe een tou aen ons (die weder een ancker inden grondt hadde) zouden vaſt maken/ doch dooꝛ tgheroep en waſſer geen gehooꝛ/ zoo datſe met malkanderen verbꝛandden. Het Schip Middelburch,daer de Schipper op was Symon Mau,ſalveerde meeſt ſyn volc / behalven achtien die ghequetſt waren / daerder noch eenighe van ghevanghen wierden vande Poꝛtugijſers/die ic daer wt weder los kreech.

Ic bleef met Don Henrico aen booꝛt/die ic beloofde tleven te ſalveren/by zoo verre hy het wilde opgheven/ want hy en konde hem niet defenderen/ twelc hy beloofde te doen ende daer wilde veel volcx vande ſyne overkomen / twelc ic niet en begheerde te hebben/doch quamender noch twaelf over/ic vꝛeeſde dat myn volc te zeer aent plunderen zoude vallen/ende ſy hadden noch wel twee mael zoo veel volcx als wy/eñ ons ancker en hielt niet/ende de Poꝛtugijſers Vloot quam weder op ons aen/wy waren oock moede/myn Schipper doot/Capiteyn doot/opper Koopman gequetſt/ die daer na oock ſterf/zoo dat ic over al weſen moeſte : Ic wilde hebben dat hy oock een ancker zoude laten vallen/dan hy excuſeerde hem zulcx niet te konnen doen/waer over ic een man zont om tzelfde te bezien/die liep aent roovē ; daer na zondt ic noch een/ die troc den Schipper tſchupflet vande boꝛſt/ doch quam weder/ eñ zeyde dattet vol dooden lach / ende datſe gheen anckers konden laten vallen / dooꝛ dien hy anckers verloren hadde/ende de kabels ontſtucken waren gheſchoten ; daer na liet ic een tros aent achterſchip bꝛenghen / om wel vaſt te maken : Dit aldus doende / quam ons ancker te houden/ ende hy ſcheurde van ons af ghelijc ofmen een oudt zeyl gheſcheurt hadde/ ende met eenen bꝛac ons boechſpꝛiet / daer mede dꝛeef hy van ons/ quijt was ic myn prijs : Daerom die ſyn dingen al te zeker wil nemen/heeft zomtijts niet/tſchijnt den krijch wil maer met halven raedt ghedaen weſen : Ic hadder maer een deerlijc zien af/patientie/dit ghebeurde aenden avont.

Naſſau na dat hem een aen booꝛt was / quam den Vice-roy ende leyde hem oock aen d'ander zijde aen booꝛt / konden hem niet in krijghen / ſtaken den bꝛant inde gaelderijen/op de zijde/oock achter op de hut/daer ons volc niet en konde by komen/ zoo dat

het aen brant gheraecte / ende den Vice-roy zoude oock ghebrant hebben / en hadden de Galeyen dié niet met ghewelt afgevoert / doch tvolc van Nassau salveerdē hun meest.

Mauritius ende den Swerten Leeu zouden den Vice-roy aen boort hebben gheleyt / doch den windt scherpten; ons ander Schepen deden meest alle hun devoir : Daer was wel wat haes-leder inde Vloot / doch was gheen noot / eñ alzoo hebben wy dien dach ongheluckelijc ghestreden met tverlies van twee Schepen over beyde zijden.

Des anderen daechs den 19 Augusti was elc een doende met syn Schepen te repareren / wy wilden onse schade weder verhalen / die ons leedt was / hadde Nassau intijts d'anckers ghewonden oft ghekerft / tzoude al wel gheweest hebben / ende wy en zouden malkanderen aen boort niet gheraect hebben.

Den 20 Augusti wast weder op een nieu / dan en vondt het zelve volc niet dat ic te voren ghehadt hadde / want die vande twee verbrande Schepen / principalijc die van t'Schip Middelburch, quamen by my / ende vraechden waer sy hun maent-ghelt vinden zouden ? Waer over ic zeyde / dattet nu gheen tijt en was daer van te spreken / eñ dat ic oock niet en wist hoet de Bewinthebbers zouden verstaen / maer dat ic verstont datse hun als redelijcke mannen hadden ghedraghen / ende daeromme thunne niet en behoorden te missen / ende dat ic hun inde gherechticheyt zoude voorstaen / zoo veel ic mochte. Een ure daer na quam tvolc van myn Schip ende begheerden oock verzekertheyt van hun maent-ghelt / ofte en wilden niet slaen / sy hadden al hoofden die ic noch niet en derf noemen / doen wast half met my uit / doch ic dede myn beste om hun oock te stillen / twelc langhe duerde / maer opt laetste lieten hun noch half ghezegghen / ende wy raecten teghen den avont weder aenden Vyandt : doen zach ic eerst wat het woort respective Schip voor goet inden artijckel-brief wrocht / want met het verbranden vande voorgaende Schepen / wiert elc d'oogen opgedaen / elc was vervaert den Vyandt aen boort te raken / want hun hipoteec te verliesen en hadde niemandt gheen zin / zoo dat wy niet half zoo bitzich waren als te voren / want daer en was nauwelijcx eenen Kocx jonghen inde Schepen / oft hy en disputeerde opt respective Schip : want alzoo inden artijckel-brief staet / dat elc zal tot onderpant hebben voor syne maent-ghelden syn respective Schip ende goet daer hy op vaert / ende niet meer / wilde elc tsyne bewaren : Dien dach raecten wy den Vice-roy wel / ende des anderen daechs oock / doen begonste ic te mercken dat ic niet kruyts ghenoech en hadde om zulcken armade te vermelen / oock gheen koghels / hoewel icker voor Malacca een deel hadde doen gieten / doch mochte niet helpen.

De achter-ghebleven Schepen quamen oock by den Vyandt / hy hadde syn Koeyjachten by hem / zoo dat hy konde water halen als hy wilde / ende syn ghequetste na Malacca voeren tot synen believen dat wyt aenzaghen / zoo dat ic den breeden Raedt hebbe ontboden ende raedt ghevraecht / resolverende na Ihor te loopen / principalijc om ons Schepen schoon te maken / want tscheen dat den Vyandt beter als wy zeylden / oock om ons ziec volc te ververschen / kogels te gieten / ende den Koninc t'animeren; twelc wy deden / eñ zijn te Ihor ghekomen / daer wy ons Schepen hebben schoon ghemaect / is wel een vande beste revieren der weerelt / doch veel ververschinghe en konden wy daer om ghelt niet krijghen / wy goten koghels / ende maecten ons weder ghereet om kuyt-harinc oft ghescheurde netten vanden Vyandt te hebben / door d'een wech oft d'ander. Ic hebbe den Koninc van Ihor oock gheanimeert om goets moets te wesen / hem oock gheraden syn Stadt te versterken / daer ic met eenich volc ghinc / ende wees hem hoe hyt maken moest / twelc na veel bekommeringhen noch ten laetsten begonnen wiert : hadden de Hollanders willen wercken / tzoude alles wel ghedaen gheweest hebben.

Den

Den 13 Octobris zijn wy weder vertrocken/ende voor Malacca ghekomen den 20
dito/na dat wy wel zes daghen int ghezichte vande Stadt hadden gheweest/ende en
konden door den windt niet opkomen/ zoo dat den Vyant alle syn Schepen die daer
lagen/te weten zeven Galioenen ende dry Galeyen op een rije leyde/ende alle hun ge-
schut op een zijde/want de vierde was by Cabo Rachado in stucken geschoten. Doen
hebben wy raedt ghehouden/ende gheresolveert den Vyant aen te tasten/ doch alzoo
wy niet wel voorzien en waren van kruyt / ende ons een langhe reyse voorhanden
was / oock dat wy alzulcke Schepen niet en konden met ons schieten vernielen / dat
wyse zouden ten laetsten aen boort smijten met dry Schepen/ende dat d'ander voort
schutgevaert zouden houden tegen de reste; ic meende des nachts tzelfde te doen/met
my nemende de groote Son ende de Provintie van Delf / dan konden den stroom niet
verzeylen. Des morghens wast een moy kout klaer weder / bequaem om wat te
doen/den windt woep scherp wt de landen/wy lagen by Noorden de Reede/eñ hebbe
zeyl gemaeckt/meenende de zuydelijcste aen boort te smijten/die meest beneden stroom
laghen/want den vloet begonst om te breken/ doch onder zeyl wesende/liep den wint
zoo scherp dat ic qualijc de Reede konde bezeylen/ eñ by het Eylant Ilha das naos qua-
men/hebbet ghewent/doch konde ic gheen van alle dese Schepen bezeylen/alleen den
noordelijcsten/ twelc de gheweldichste Galioen was naest des Vice-roys Galeye/ op
hebbende negentien metalen ende dry ysere stucken/ 160 witte soldaten / ende zoo veel
swerte ofte meer: dus zeyde ic tegen myn Schipper Symon Lambrechtsz Mau, die ic
in plaetse van Dieric Mol hadde/dat hy dien man aen boort legghen zoude/ende moe-
sten voorby alle de Schepen henen loopen / twelc zonder ons te raken niet en ghe-
schiedde/doch ic en schoot niet/dan hiel alle dingen veerdich tot dat wy by onsen man
quamen: doen wy ten halven der Schepen quamen/ quam Schipper eñ Stierman
by my/ende vonden raetzaem te wenden: Daer ic op antwoordde / dat ic voor dien
tijt gheen raet van doen en hadde/voor ende aleer dattet aen boort ware/zoo zeylden
wy den man aen boort / ende lieten de dregh vallen; ic hadde bevolen tien Musquet-
tiers anders niet als na de dregghe te schieten; den Vyandt en arbeyde niet luttel om
de dregghe los te krijghen/maer de Musquettiers belettent; na de meers dede ic oock
fel schieten / ende wt onse meers ende de dry garnaten oock steenen werpen ende vyer-
ballen / daer sy den Vyandt terstont onder het boefnet mede dreven : zoo haest ic
daer vast aen lach / quam de groote Son ende leyde hem aen d'ander zijde aen boort/
ende de Provintie achter aen ons Schip / die met een trosch korte syn boechspriet te-
ghen des Vyandts compaigne / hy hadde een ancker voor de vloet staen / ende hadde
een kabel aen des Vice-roys Schip/de kabel wiert terstont afgehouwen/ende het tou
aenden Vice-roy raecte oock aen stucken/zo dat wy tZeewaert dreven: terstont maec-
ten d'andere Portugijsers hun zeyl/ (ende dat was tgene ic zocht om hun vande wal
te krijghen) ende dreven zoo na de Zee toe / wy aenveerden Sante Nicolas, ende sloe-
ghent al meest doot / behalven acht Portugijsers die hun op den ballast verstaken/
zoo dat wy t Schip in hadden: doen quamen myn Schipper ende Stierman by my/
ende zeyden dat wy met ons tween aen gheen een Schip en behoorden ghebonden te
wesen/maer dat wy de groote Son daer aen zouden laten blijven/ eñ dat na Zee slep-
pen/ende dat wy den Vice-roy aen boort zouden legghen/die dicht aen quam/twelc ic
niet doen en wilde/ altijt vreesende voor tghene my met Don Henrico gheschiet was.
Een wijle daer na riep Roobol, Schipper vande groote Son, dat ic hem mettet
Schip zoude laten gaen/ hy zout in Zee sleppen/ daer ic oock niet na hooren en wilde:
daer na ziende dat icker niet aen doen en konde/ende datter wat anders te doen was/
hebbe my laten ghezeggen/ende stac af. Doen begonstet wat stil te worden/de Por-

tugijsen waren te loefwaert/ een quammer op de groote Son aen/maer en konde niet doen/mits hy vreesde van ooc aen boort ghesleypt te worden/daer na ziende dat wy de handen vol hadden met de stilte/want konden door de stilte tot onsen wil by malkanderen niet komen/ riep ic aen Roobol dat ic weder by quam dat hy t Schip aen brant zoude steken/ doch vreesende dat hyt qualijc verstaen zoude / hebbe een Schuyte aen hem ghezonden/ dat hyt Schip op 25 ende niet op 24 plaetsen zoude in brant steken: waer op hy antwoordde dat ic hier af swege/ende en wildet niet doen; ondertusschen maecte hy den man los/ofte raecte daer van/dat weet ic niet wel/ende zette syn groot zeyl daer by/ende liep meer als een mijle wt de Vlote zonder omzien: hierentusschen quamen den vijs-Admirael twee Portugijsen aen boort / daer teghen quam Mauritius ende den Swerten Leeu, ende maectent zoo dat het een verbrande / ende het ander reedeloos.

Erasmus quam een Portugijs aen boort/doch raecten van malkanderen/daer ic by quam ende riep weder aen boort/twelc sy deden / doch twas heel stil / ende ic meende hem aen boort te legghen/dan konde niet door de stilte/zoo datse weder van malkanders boort raecten: hier over quam daer een Torvade, ende den hoop raecte wat verstropt/ende Mauritus raecte den Portugijser weder aen boort / Erasmus ende wy quamen daer toe/twelc de Portugijsers ziende/gavent op/ende hebbende 44 witte soldaten doot gheslaghen/losten wy acht metalen stucken daer wt/stakent aen brant: het Schip dat den vijs-Admirael verbrandde/ daer en quam kat ofte hondt af/ ende het Schip dat Roobol liet loopen / sleypten de Galeyen naer lant toe / daer mede was het avont.

Des morghens lach t Schip vanden Vice-roy voor wt / daer ic na toe liep / doch myn Schipper ende Stierman zeyden dat wyt niet en konden bezeylen / zoo dat ic na t Galioen S. Symon liep / dat aen lij was / ende gavent over / tvolc was meest ghevlucht / den Capiteyn met twintich persoonen waren daer noch in / daer ic veertien stucken / wat vleesch / wijn ende kruyt wt loste / ende stact voorts aen brant.

Aldus is dese battalie vergaen (Godt lof) zonder merckelijc verlies van volc / hebbende dry Galioenen verbrant / waer in veel Adels is gebleven / over de 400 witte soldaten / ghelijc ic door afghewoorpene brieven hebbe verstaen : maer wy hebben de victorie bloedich ghemaect / want tvolc is zoo verduyvelt op den buyt / datse rontom t Galioen dat brande voeren / ende tvolc dat int water swom pilleerden ; ende doen ghinc het kruyt aen / zoo datter dry Boots bleven : Vande Witte Leeu 24 mannen: Vanden Swerten Leeu 18 mannen : Vanden vijs-Admirael 11 mannen : Vande Provintie 7 mannen : Vande groote Son 5 mannen. Godt de Heere willet hun vergheven / datse niet beter toeghezien en hebben.

Daer na liepen wy weder na Malacca den 28 dito / eñ meenden den Vice-roy ende Pauwels Schip te verbranden / dan alzoo wy des avonts zulcx besloten hadden om smorghens dat te volbrenghen / ziet zoo dede den Vice-roy tvyer inde dry Galioenen steken / datse gantsch wech branden : Godt lof / zoo groot was hunne vreese. Terstont ben ic te rugghe ghetrocken / vreesende oftse vyer-werc oft branders aen onse Schepen mochten zenden : Daer na hebbe ic de ghevanghene Portugijsen overghelevert / wesende 175 persoonen witte / swerte warender veel meer / mits conditie dat den Vice-roy my zoude zenden alle de Duytschen die in Malacca waren / eñ inden gheheelen staet van Indien hadde / ende dry Capiteynen die ic ghevanghen hadde / Sebastiaen Svveres, Andries Peso, ende Fernande Marcado, zouden betalen 5000 Ducaten voor t Bootsvolc / tot de kennisse van hun vryheyt ; twelc alzoo geschiet is / behalven duysent Ducaten die noch niet betaelt en zijn voor twee Portugijsen / daer van den

eenen

eenen synen broeder in ostagie heeft ghelaten by my / de reste tot supplement vanden
nombre / die ic hem nu meer aende Portugijsen gaf / als hy my duysent met d'eerste
gheleghentheyt zoude suppleeren : Dit ghelt hebbe ic onder de Matroosen ghedeelt
hooft voor hooft/elc hadde vijf Realen van achten/(want de Ducaten maer zes Rea-
len en zijn) om datse te ghewilligher zouden wesen de reste vande armade te slaen/die
na Nisobaer was ghetrocken.

Maer tfraeyste van allen blijft noch onghezeyt : Doen ic dese tweedde reyse tot int
ghezichte van Malacca quam / wasser een muytenatie onder eenighe Schepen / zeg-
ghende sy en wilden niet vechten / sy warender niet op aenghenomen : tis waer / sy
hadden my wel een tocht belooft op Nisobaer, maer die haddense nu voor Malacca
ghedaen/e oonc by Capo Rachado na hun meeninge : nu tgemeen volc liet hun meest
ghezegghen/ dan die vanden vijs-Admirael en wilden nergens naer hooren/ zoo dat
ic niet doen en konde/ dan wierp hun eenighe dreyghende woorden voor / ende zeyde
hun dattet evenwel niet na blijven en zoude: in somma met vallen ende opstaen qua-
men noch al swijghende mede byder hant. Daer na liep ic met alle de Schepen na
Nisobaer, hoewel ic gheerne den Witten Leeu ende den vijs-Admirael naer Bantam
ghezonden hadde om ladinghe in te nemen/ende van dit toekomende jaer int Vader-
landt te raken/ doch de meeste stemmen wilden naer Nisobaer, ende bezien ofmen de
Schepen zoude konnen slaen/diemen vermoede verstropt te vinden: ooc om den Ko-
ninc van Queda aen ons te trecken / op datter gheen victualie van daer na Malacca
en zoude ghevoert worden / zoo zijn wy voor Queda ghekomen.

Den 19 Novembris heb ic den Koninc mynen dienst aen gheprezenteert/ zeggende
dat ic daer ghekomen was om hem de Portugijsen wt syn Lant te helpen/ ende van
syn Haven te verdrijven/achtervolghende syn schrijven aen my in Batasaner ghezon-
den / ende dat ic gheerne een Schip laden zoude / dewijle synen naem in ons Landt
niet bekent en is/zoude hem zulcx tot eere ende profijt ghedijen : Twelc den Koninc
gheerne hoorde / ende badt my dat ic hem helpen zoude om een Portugijs Schip eñ
twee Fregatten/die inde reviere laghen/ te nemen : Ic zondt terstont dry Sloepen/
die den zelven nacht de dry Schepen aen brant staken / na dat de Maleyen tgoet daer
wt gherooft hadden/ zonder dat ons volc / achtervolghende myn bevel / daer yet wt
namen. Ic nam hier een Prau, komende van Malacca, wt twelcke ic brieven kreech/
inhoudende dat hun armade by Poulo Bouton was/ eñ den 4 Decembris na Indien
zoude loopen/daer door ic my haestede dezelve te vervolghen/eerder de vier Fregat-
gatten by quamen/met 124 man eñ eenighe amunitie/ ende ben terstont vertrocken:
komende onder Poulo Bouton den 9 Decembris/ zach d'armade/ dewelcke zoo haest
sy my zach liep na eenen inganc daerse stroom ende windt tot haren voordeel hadde/
ende met vier touwen voor eñ achter maecten hun vast / eñ dan noch een kabel vant
eene Schip aent ander/ ende lagen zoo dat icker niet by en konde komen/ ofte moeste
met werpen hun aen boort werpẽ : ic zonder d'een d'ander snachts na toe/doch rech-
teden niet wt : daer na poochden wy noch eenen brander/ onder tfaveur van ons ge-
schut/daer aen te brenghen/doch wilde ooc niet wesen/ sy hadden hun gheschut alles
op een zijde ghebracht / ende int midden lancx hunne Schepen met boomen ende pij-
pen / met zandt ghevult / beschanst / ende laghen op zulcker manieren/ dat sy hunne
Schepen alsse wilden mochten draepen ende hun gheschut ghebruycken op wien sy
wilden/ende hadden altijt noordelijcken wint/ die sterc de valeyen wt waeyde / zulcx
dat alsmen by hun wilde wesen/komende om den hoec/ wert het heel stil onder thoo-
ghe landt/ende naerder hun komende viel den windt wt de valeye/zoo dat indien wy
hun wilden abordeeren/ mochten hun wel eenige Schepen aen boort hebbẽ gebrachte/

 ende

ende andere boorts beneden hun ghedreven hebben / ende alzoo de zelfde die aen hun vast raecte inden brant/want sy anders niet en zoeckē dan brant/ twelc wt des Vice-roys schrÿven ghenoech te besluyten is : Ooc versta ic datse rekeninghe maken / alsse met te verbranden twee van hunne Schepen / een van d'onse verbranden/ datse dan victorie ghenoech hebben / want de Koninc en vraecht naer gheen Schepen / als hy maer d'Hollanders de vaert en kan verbieden: Wy en mochten daer ooc niet blÿven/ want verloren daghelÿcx anckers / zoo dat wy resolveerden onder Pulo Lanckevi te vertrecken/daer sy verbeyden moeten/indiense na Malacca wildē/op dat indien wyse in Zee kreghen/my bejeghenen mochten.

Den 20 alzoo wy onder Lanckevi zes mÿlen van Poulo Bouton lagen/ hebben ghe-resolveert den Witten Leeu na Queda te zenden / om te zien oft sy daer 300 ofte 400 balen pepers zouden bekomen/om dat hy tot Dachin zoo veel ladinghe niet en zoude krÿghen als hy van doen hadde/doch hebben in Queda niet konnen bekomen: alzoo men nu beghint den peper te plucken / is d'oude wech / ghelt 24 Realen in Corgie als tot Ihor, ben terstont weder na de reste vands Schepen onder Pulo Lanckevi by de Portugÿsche wachten ghekomen.

Den 29 dito de Koninc tot Queda heeft na dat ic de Schepen vande Portugÿsers verbrant hadde inde reviere alle de Portugÿsen ontrent 20 persoonen die in Queda waren doen ombrenghen/ meenende my daer mede vrientschap te doen/ alzoo ic hem ontboot dat hy hem dragen zoude dat ict verstonde dat hy myn vrient ware. Hoe hy nu met de Portugÿsen staet / mach v E. oordeelen / daer en valt anders niet dan pe-per ende victualie/ daer Malacca zeer mede ghespÿst wort : dit zÿn al lieden diet hou-den met de ghene diet wint. Int overleveren vande ghevanghene Portugÿsen aen den Vice-roy voor Malacca, wasser byna een ongheluc ghebeurt / want dewÿle ic zoo liberael was/eñ ontrent 170 witte Portugÿsen/ behalven noch zoo veel swerte over-leverde voor vÿf ofte zes man diese van my hadden / (doch ic behiel de Capiteyn ende noch dry ofte vier/om de dry duysent Ducaten te krÿghen) zoo zond'ic een memorie met een Portugÿs aen landt / dat den Vice-roy my zoude zenden myn volc / ende dat ic hem zoude zenden alle de soldaten/ghequetst ende ghezont : ende zoo hy zulcx wey-gherde/ofte my meende op te houden/zeyd'ic hem mondelinge / dat ic de Portugÿsen allegader zoude over boort werpen : Waer op hy weder met een memorie quam/ eñ begeerde dat ic alle de Portugÿsen hem zoude los laten/ ende inden brief stellen de sol-daten/Capiteyn ende alle andere onder myn gewelt zÿnde : ende op d'antwoorde die de bode gaf / zeggende dat de ghevangene perÿckel liepen / gaf André Furtado reden/ zegghende : Laet hyse alle dooden/ sy zullen op ander tÿden beter vechten : Twelcke ic verstaende/en wilde gheen voorder reden hooren/ maer zeyde tot de bode/ gaet ter-stont weder aen landt / ende zoo ghy morghen vroech voor Sonnen opganc my de Duytschen niet en brenght/ zoo zullen alle de Portugÿsen sterven / want ic zach dat den Vice-roy my zocht te traineren : Over zulcx is hy naer landt ghekeert/ende heeft my dry Duytschen ghebracht/daer en warender gheen meer inde stadt/de reste was inde armade onder Poulo Bouton, die hy beloofde te zenden als voorsz. Ic hadde den breeden Raedt al aen boort ontboden/de witte vlagghe woey al/ hadde hy noch twee uren wtghebleven / voor zeker de 170 witte Portugÿsen zouden over boort ghewor-pen zÿn geweest/om alzoo een exempel te statueren datse niet meer met ons den ghec en scheerden : na datse hunnen wil hebben / zoo en doen sy niet dan met ons spotten/ houdende ons voor lieden die den loop der weerelt niet en weten / ende hun wt reve-rentie niet en zouden dervē mis doen/ waer van sy daer na by d'Indiaensche Vorsten hunnen roem draghen. Ic zoude ooc eenen brief aenden Vice-roy hebben ghezonden/

dan

van hebbe dat om redene naghelaten/doch hope het noch ter gheleghener tijt te doen/ namentlijc dat wy den krijch teghen malkanderen zullen voeren als soldaten: maer indien hy myn volc die hy ghevanghen krijcht harder conditien doet aengaen / als ic de syne tot noch toe gedaen hebbe/zal hy hem bedrogen vinden/ dat hy my met d'Inquisitie wil vaeyen/ende met zulcke masqueraders syn zaken meent wt te voeren / eñ myn volc daer over in syn landt houdt ende consumeert / ende dat alles onder tdecsel van dat hy teghen d'Inquisitie niet doen en mach/ zoo zal ic ende de ghene die na my in Indien zullen komen d'Inquisitie den krijch aendoen / ende alle ghesch orene terstont overboort werpen/ twelc d'Inquisitie/ ende niet hy/sic zal mogen aentrecken: Daerom zullen de Heeren Staten ghelieven ordre te stellen / dat dese ons voortaen met gheen blaes met boonen vervaert en maken. Tzelve heb ic doch evenwel den Vice-roy metten monde door de ghevanghene Capiteynen doen aenzeggen. Ic hadde een Prau van Queda na Pulo Lanckevi ghezonden/met een van myn volc daer in/na Poulo Bouton, om te bezien oft den Vyandt daer noch lach/dewelcke my den 29 deser voor antwoorde brachten/datse daer noch laghen/ brachten ooc twee jonghers ghevanghen/die my zeyden datter een Galiotte na Malacca was gestiert om raet aenden Vice-roy te vraghen watse doen zouden / ofte na Indien te gaen ofte na Malacca komen/want en dorsten niet wt hun voordeel gaen zonder bevel: zeyden ooc dat de leste mael doen ic den brander aen meende te brenghen/ende teghen hun schoot/datter opt Schip vanden Admirael twintich dooden waren / opt Schip van Ian Pinto zeven/ op syn Couzijn Iacomo de Mararis (daer sy op waren) acht; op d'ander Schepen en haddense niet gheweest.

Ic ziende datter in Queda gheen ladinghe en was / ende den Vyandt niet wt syn voordeel en wilde/ende mynen tijt dapper aen quam om na de Moluques waer te nemen/hebbe niet derven langer wachten/want Amboine moet in alder manieren versterct wesen/ dewijle Ternate by die vande Manilles is ghenomen/ daer den Gouverneur Don Pedro de Conha met 1200 Spagniaerden ende 800 Indianen was ghekomen ende den Koninc ghevanghen: zoo is besloten dat den Vijs-Admirael metten Witten Leeu ende de groote Son zullen gaen na d'Achin, ende bezien ofte in desen gheleghen tijt een accoort metten zelven Koninc konnen maken/op den voet als metten Koninc van Ihor, ende datter geen vreemde Natien en komen om op de Caep aldaer zijnde te moghen handelen/ooc den Witten Leeu terstont afladen/ende na t Vaderlant zenden/ ende ooc syn Schip zoo daer ladinghe is / zoo niet terstont na Bantam, ende aldaer laden / ende zoo hy ultimo Februarij oft half Meerte ten wtersten noch ghereet kan wesen om na het Patria te vertrecken; de groote Son na de kuste van Cormandel te zenden ende syn handelinghe te doen/eerst loopende aen Puncto de Galli onder Celon, ende aldaer houden tot den laetsten Februarij / wachtende de Schepen van Bengale ende andere plaetsen/ die op die tijt wt Conchien komen/ ende als dan te vertrecken na Masolipatan, ghelijc ic hope datse wel tot handelinghe zullen komen/ want Pauvvels van Soldt, opt Schip Delf wesende/heeft daer zoo ic vande genomen Portugijsen voor Queda hebbe verstaen/ daer hy (zoo sy zegghen) ontrent 300 balen kleetkens wt heeft ghenomen/hadde daer op 250 balen kleetkens ghekregen/ooc een deel Robijnen.

Ic zal met zes Schepen gaen binnen door na Bantam, ende met den zelven Koninc ooc zien een accoort te maken / ende van daer na Amboine ende de Moluques, want Amboine dient verzekert/ ende de Moluques zien oftmen tzelve weder kan bekomen. Ooc spelen die van Banda de beeste/ daer moet den eenen slach ofte den anderen in geslaghen worden/want tvolc ende tgoet dat aldaer blijft/ en is hun lijf niet verzekert/

nochte

nochte het goet vande Compaignie; van daer zullen ons na China spoede / eñ bezien
wat wy doen konnen. Int Scheepken dat ic voor Malacca den 23 Octobris hebbe
ghenomen/zijn bevonden 37 balen dat meest lijwaet was/ooc eenighe weynighe met
Spaensch leder / daer van hebber 17 na Amboina met tzelve Scheepken ghezonden/
met 4000 Realen/ooc 44 man ende 40 swerte/ende syn halve ladinghe rijs die bedor-
ven was/ ende zoude in Macaza aen gaen/ ende daer goeden rijs koopen / ooc vleesch
ende eenighe kleetgens/ende die in Amboine brenghen / ende zegghen dat ic int laetste
van December zal volghen : d'ander 17 balen hebbe ic de Maets tot plunderinghe
ghegheven / ende een bael garens daer van tot Scheeps behoef / op datse ghewillich
tot slaen zouden wesen / want hebben tot noch toe weynich buyts ghekreghen. Ic
hope dat in Amboine eñ Banda wel ladinghe zal wesen / want de kleetkens van Pau-
vvels van Soldt zullen ons al wat bereyt hebben.

Ic zie dese swaricheyt wel / datter inde Mouluques wel tijt van doen zal wesen/
ende tijt te kort vallen tot de Mouson na China, doch den tijt moet leeren : want in-
dien wy Amboina niet en verzekeren/ zoo is al ons werc niet/tis ooc tegen myn mee-
ninghe dat de Spagniaerts daer komen. Den Generael Don Pedro da Conha, is
ghemaect Marquis van Ternate, den Koninc ghevangen na West-Indien gevoert/
doch syn sone by den Koninc van Zidor ghelaten: ic hadde wel hope wat te doen/dan
myn armade is zeer verswact / ende ic ben ghewaer ghewor den wat schade my doet
tverlies van tvolc van tbrandende Schip by Malacca, want twas tbeste volc wt onse
Schepen / ic hadder liever noch eens zoo veel verloren van andere : tis beklaghelijc
datse elc zoo verduyvelt op den buyt zijn/ende ic moet noch swijghen toe.

Aldus mach v E. hier by zien hoe ic acht maenden hier in dese Straet hebbe huys
ghehouden/zomtijts geluckelijc/zomtijts ongeluckelijc ghestreden/ dan altijts myn
beste ghedaen/ ende v E. ghestelden raet altijt ghevolcht: my en heeft noyt couragie
noch den wille ontbroken om tVaderlandt ende v E. dienst te doen : hebbe ic niet
ghedaen dat ic g hewilt hebbe/ten minsten dat ic ghemoghen hebbe / als wel blijct by
den schoonē tijt die ic daer mede bezich hebbe geweest: ic trooste my in groote zaken/
dat het meeste solaes is syn beste te doen / den boom en wil ooc met den eersten slach
niet vallen/hadde ic de resterende zeven konnen vernietigen/ die in dat verkeerde gat
onder Poulo Bouton liggen konnen slaen/ tzoude al wel besteet gheweest hebben/ den
tijt die wy hier hebben doorghebrocht / doch al myn amunitien daer aen te avontue-
ren docht ons niet gheraden / wy hebben noch een langhe reyse / ten mach niet alles
ghewaecht wesen. Wat middel daer is om weder d'oorloghe te beginnen/schrijve ic
aende generale Compaignie.

D'almachtighe Godt wil ons bewaren ende bystaen / ende verleenen behouden
reyse/ op dat ons doen mach ghedijen tot welvaren onses Vaderlandts/ ende voor-
deel der E. Compaignie. Den 6 Januarij 1607.

I. I.